

AUTOREFERAT

przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych
z dziedziny nauki prawnej dyscypliny prawo

1. Imię i Nazwisko: JACEK JANUSZ MROZEK

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich
uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

• Stopnie naukowe:

1) **nauk prawnych w zakresie prawa**

- nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji

Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z dnia 15.06.2012 r.

tytuł rozprawy: „*Wolność słowa a prawna ochrona przekonań religijnych.
Studium prawno-administracyjne oraz z zakresu ochrony praw człowieka*”

2) **nauk teologicznych w zakresie teologii moralnej**

- nadany uchwałą Wydziału Teologicznego

Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie z dnia 23.05.2005 r.

tytuł rozprawy: „*Apostolstwo świeckich w listach pasterskich
Biskupów Łomżyńskich po Soborze Watykańskim II*”

3) **nauk humanistycznych w zakresie filozofii**

- nadany uchwałą Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej

Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie z dnia 30.06.2004 r.

tytuł rozprawy: „*Afirmacja życia człowieka w katolickiej etyce społecznej
w Polsce okresu międzywojennego*”

• Kanoniczny stopień naukowy:

1) licencjat kanoniczny w zakresie teologii - Wydział Teologiczny Uniwersytetu
Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (2003)

1

- Tytuły zawodowe:

- 1) magister prawa – Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku (2005)
- 2) magister teologii – Wydział Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (2001)
- 3) licencjat teologii – Diecezjalne Kolegium Teologiczne w Ełku (1998)

- Studia podyplomowe:

- 1) Master of Business Administration (MBA) – Instytut Zarządzania Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie (2012)
- 2) Stosunki międzynarodowe i dyplomacja – Akademia Służby Zagranicznej i Dyplomacji Collegium Civitas w Warszawie i Polska Akademia Nauk (2012)
- 3) Kontrola, nadzór i audyt w administracji publicznej – Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (2011)
- 4) Zarządzanie z uwzględnieniem doświadczeń krajów Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych Ameryki – Kolegium Ekonomiczno-Społeczne Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie (2000)
- 5) Finanse i rachunkowość – Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu w Białymstoku (2000)

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

- 01.10.2005 r. – nadal** Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
01.10.2005-30.09.2017 – Wydział Humanistyczny
Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej
adiunkt
01.10.2017-nadal – Filia w Ełku
Katedra Administracji i Bezpieczeństwa Wewnętrznego
kierownik katedry
adiunkt
- 01.10.2013 r. – nadal** Gdańska Szkoła Wyższa w Gdańsku
Wydział Zamiejscowy w Olsztynie
Katedra Nauk Społecznych i Administracyjnych
kierownik katedry
profesor nadzwyczajny

2

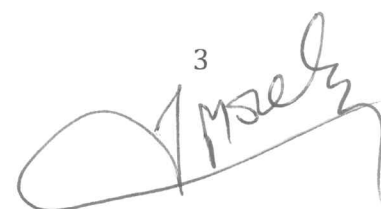
01.10.2006 – 30.09.2012 Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku
Filia w Ełku,
Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii TWP w Olsztynie,
Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy
Wydział Zamiejscowy w Ełku
– wykładowca zatrudniony na umowę zlecenia/dzieło

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 r. poz. 1789):

Gwarancje wolności słowa w systemie prawnym Federacji Rosyjskiej,
Olsztyn 2018, ss. 378, Wydawnictwo Centrum Badań Europy Wschodniej
Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-61605-27-0,
recenzent wydawniczy ks. prof. dr hab. Wojciech Guzewicz.

Publikacja mieści się w podstawowym zakresie moich badań – dotyczy ochrony wolności słowa i funkcjonowania prawa prasowego. Przedstawia uwarunkowania gwarancji wolności słowa w systemie prawnym Federacji Rosyjskiej. Praca prezentuje wyniki badań w tym zakresie prowadzone różnymi metodami, głównie poprzez analizę dokumentów i piśmiennictwa specjalistycznego. Tej analizie towarzyszył sondaż diagnostyczny przeprowadzony techniką ankietowania wśród mieszkańców Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej.

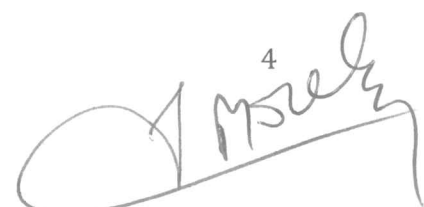
We współczesnym świecie media umożliwiły komunikację pomiędzy jednostkami i grupami społecznymi na trudną do wyobrażenia jeszcze przed kilkudziesięciu laty skalę. Technologia informacyjno-komunikacyjna stała się jednym z głównych narzędzi rozwoju nowoczesnych społeczeństw, rozwoju opartego na wymianie informacji. Otwarty dostęp do informacji, ale zwłaszcza swobodna możliwość publikowania w mediach o zasięgu światowym, wiążą się także z różnymi niebezpieczeństwami, a także z możliwością naruszenia interesów różnych grup oraz instytucji. W tym kontekście pojawia się problem wolności słowa – jej prawnych gwarancji oraz prawnych ograniczeń, a także sposobu definiowania tego prawa oraz umiejętności korzystania z niego.

3

Każdy ma prawo do swobodnego wyrażania swoich opinii, co obejmuje wolność posiadania poglądów, a także swobodę otrzymywania i przekazywania informacji oraz idei bez ingerencji władz publicznych, niezależnie od granic państwowych. Realizacji tych swobód, nakładających na obywateli obowiązki i odpowiedzialność, towarzyszą wszakże pewne formalności, warunki, ograniczenia lub sankcje przewidziane ustawą. W demokratycznym społeczeństwie służą one realizacji pewnych celów: ochronie bezpieczeństwa narodowego, integralności terytorialnej lub porządkowi publicznemu, zapobieganiu niepokojom lub przestępstwom, ochronie zdrowia i obyczajów, reputacji lub praw innych osób, zapobieganiu ujawnieniu informacji otrzymanych w poufności lub zapewnieniu powagi i bezstronności władzy sądowej.

W roku 2012 ukazała się praca mego autorstwa pt. „Wolność słowa i wolność przekonań religijnych w prawie międzynarodowym i ustawodawstwie wybranych państw”. Ta publikacja obejmowała dwa zakresy w omawianym temacie: 1. wolność słowa i przekonań religijnych w unormowaniach ONZ, Rady Europy, Unii Europejskiej oraz Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie; 2. wolność słowa i wolność przekonań religijnych w USA, RFN i we Francji. Stwierdziwszy, że wolność słowa i przekonań religijnych, aczkolwiek rozmaicie rozumiana, jest jednak powszechnie akceptowana i gwarantowana, skierowałem swoją uwagę na dwie kwestie. Po pierwsze, czy możliwe jest pełne prawne zagwarantowanie tych wolności. Po drugie, jak pogodzić w systemie prawnym różne inne prawa człowieka z wolnością słowa raz wolnością przekonań religijnych. Jedną z konkluzji w omawianej pracy było stwierdzenie, że międzynarodowy dorobek prawny w omawianej dziedzinie musi budzić szacunek. Jednocześnie następną konkluzją zwracała uwagę na to, że nie udało się rozwiązać wielu fundamentalnych kontrowersji aksjologiczno-prawnych związanych z zagwarantowaniem wolności słowa, zaś z realizacją obowiązków państwa w tym zakresie bywa różnie. A przecież dotyczyło to trzech państw, w wypadku których fundamentów systemu prawnego i praktyki polityczno-prawnej nikt nie kwestionuje; nikt nie kwestionuje, że kraje te należą do czołówki demokratycznych państw współczesnego świata.

Rozprawę „Gwarancje wolności słowa w systemie prawnym Federacji Rosyjskiej” można uznać za kontynuację przedstawionej powyżej pracy. W przypadku współczesnej Rosji spotykamy się z opiniami i ocenami, które kwestionują w pełni demokratyczny charakter tego państwa.

4

Podnoszą te kwestie politycy z czołowych krajów cywilizacji zachodniej, alarmują w tych sprawach światowe media, wiele krytycznych ocen formułują międzynarodowe organizacje zajmujące się prawami człowieka.

Celem niniejszej pracy jest ustalenie i zdefiniowanie cech regulacji dotyczących prawa obywateli do wolności słowa i wolności mediów (środków masowego przekazu) w Federacji Rosyjskiej poprzez omówienie następujących zagadnień:

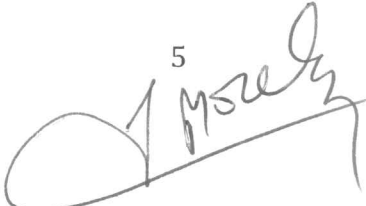
- właściwości realizacji prawa do wolności słowa w systemie prawa międzynarodowego (podstawy, kryteria i granice);
- miejsca i roli wolności słowa w systemie praw konstytucyjnych i swobód osobistych;
- ustawowych ograniczeń korzystania z wolności słowa;
- opinii i propozycji obywateli dotyczących zachowania przez organy państwowe prawnych gwarancji wolności słowa.

Praca przedstawia zatem wyniki badań odnoszących się do stosunków społecznych związanych z realizacją prawa do wolności słowa przez obywateli Federacji Rosyjskiej. Tłem dla tej problematyki są normy Konstytucji Federacji Rosyjskiej, ustawy federalne mające na celu zagwarantowanie obywatelom prawa do swobody wypowiedzi, a także doświadczenie międzynarodowe w ochronie tegoż prawa. Praca ma charakter analityczno-syntetyczny i metodologiczny. Wykorzystano w niej metodę analizy i krytyki piśmiennictwa (źródeł prawa oraz opracowań drukowanych i elektronicznych), metodę badania dokumentów (dokumentoskopia), metodę statystyczną (analiza danych statystycznych) oraz metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety, który wypełnili mieszkańcy Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej.

Pod względem strukturalnym praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, podsumowania i wniosków oraz spisu wykorzystanej literatury, tabel, wykresów, rysunków i aneksu.

W pierwszym rozdziale poruszone zostały sprawy związane z prawnym unormowaniem swobody wypowiedzi w Federacji Rosyjskiej. Gwarancje wolności słowa w Federacji Rosyjskiej opierają się na 9 podstawowych międzynarodowych i międzypaństwowych aktach prawnych w dziedzinie praw człowieka i wolności:

1. Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ w zakresie wolności informacji (1946);
2. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (1948);
3. Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (1966);

5

4. Protokół fakultatywny do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (1966);
5. Konwencja o Międzynarodowym Prawie do Sprostowania (1952);
6. Konwencja o Ochronie Praw i Podstawowych Wolności (1953);
7. Europejska Deklaracja w sprawie Wolności Wypowiedzi i Informacji (1982);
8. Europejska Konwencja o Telewizji Ponadgranicznej (1989);
9. Konwencja Wspólnoty Niepodległych Państw o Prawach Człowieka i Podstawowych Wolnościach (1995).

W oparciu o wyżej wymienione (oraz inne) międzynarodowe akty prawne w Federacji Rosyjskiej zostały przyjęte podstawowe dokumenty regulujące prawa człowieka i wolności. Do najważniejszych należą:

1. Rosyjska Deklaracja Praw i Wolności Człowieka i Obywatela (1991);
2. Konstytucja Federacji Rosyjskiej (1993);
3. Ustawa Federacji Rosyjskiej o środkach informacji masowej, Nr 2124-1 (1991);
4. Ustawa Federacji Rosyjskiej o językach narodów Federacji Rosyjskiej, Nr 1807-1 (1991);
5. Ustawa Federacji Rosyjskiej o tajemnicy państwowej, Nr 5485-I (1993);
6. Ustawa Federacji Rosyjskiej o obowiązkowej kopii dokumentów, Nr 77-FZ (1994);
7. Ustawa Federacji Rosyjskiej o procedurze działalności organów władzy państwowej w państwowych środkach informacji masowej, Nr 7-FZ (1995);
8. Ustawa Federacji Rosyjskiej o komunikacji (łączy), Nr 126-FZ (2003);
9. Ustawa Federacji Rosyjskiej o tajemnicach handlowych, Nr 98-FZ (2004);
10. Ustawa Federacji Rosyjskiej o sprawach archiwalnych, Nr 125-FZ (2004);
11. Ustawa Federacji Rosyjskiej o reklamie, Nr 38-Φ3 (2006);
12. Ustawa Federacji Rosyjskiej o informacji, technologiach informacyjnych i ochronie informacji, Nr 149-FZ (2006);
13. Ustawa Federacji Rosyjskiej o danych osobowych Nr 152-FZ (2006);
14. Ustawa Federacji Rosyjskiej w sprawie zmian do art. 148 kodeksu karnego i niektórych aktów ustawodawczych w celu przeciwdziałania zniewadze przekonań religijnych i uczuć obywateli, Nr 136-FZ (2013);
15. Dekret Prezydenta Federacji Rosyjskiej o środkach ochrony wolności środków informacji masowego w Federacji Rosyjskiej, Nr 2093 (1993).

6

Wyżej wymienionym aktom prawnym towarzyszy wiele innych dokumentów, zarządzeń prezydenta, premiera i poszczególnych ministrów rządu Federacji Rosyjskiej.

Rosyjskie ustawodawstwo w dziedzinie praw człowieka i wolności formalnie pozostaje w pełni zgodne z wymogami głównych międzynarodowych aktów prawnych dotyczących praw człowieka. Pomimo istnienia w rosyjskim ustawodawstwie norm gwarantujących obywatelom ich prawa i wolności, w tym wolność słowa, w praktyce normy te bywają łamane zarówno przez indywidualnych obywateli, jak i organy rządowe mające na celu ochronę tych praw. Odpowiednie przykłady podano w przeprowadzonej analizie.

Drugi rozdział pracy dotyczy wyników badania funkcjonowania mediów, mających w Rosji duży wpływ na świadomość obywateli. W większości należą one do państwa. Dominującym punktem widzenia w rosyjskiej telewizji, radiu i prasie jest prorządowość. Zaledwie kilka kanałów telewizji i stacji radiowych upowszechnia stanowisko opozycji. Jednak i one znajdują się pod kontrolą władz, ponadto nie mają dużej liczby odbiorców.

Ważne miejsce w rosyjskiej przestrzeni komunikacji społecznej zajmuje Internet, do niedawna stanowiący względnie wolne, łatwo dostępne dla Rosjan medium. Z moich badań wynika, że w ostatnim czasie Rosjanie otrzymywali większość wiadomości i nowości poprzez tę globalną sieć. W 2018 r. zachodzi w tej dziedzinie znacząca zmiana – Internet zostaje poddany kontroli władz. Od tej pory wszelka skierowana pod adresem władz krytyka w Internecie może być uznana za przestępstwo i podlegać karze (również o charakterze karnym) zgodnie z rosyjskim ustawodawstwem. Mówią o tym dwie ustawy, nr 347-FZ i nr 348-FZ, podpisane w dniu 02.10.2018 r. (weszły w życie 13.10.2018 r.). W pracy przedstawiono przykłady postępowania administracyjnego i karnego za publikowanie materiałów w Internecie.

Rosyjskie ustawodawstwo jest dość restrykcyjne w stosunku do zagranicznych agentów. Stworzono listę mediów, które otrzymały status zagranicznych agentów otrzymujących dofinansowanie z zagranicy. Wszystkie z nich podlegają ciągłemu monitorowaniu przez Federalną Służbę Nadzoru w Sferze Łączności i Komunikacji, Technologii Informacyjnych i Komunikacji Masowej (Roskomnadzor) i są zagrożone zamknięciem lub ograniczeniem działalności. Taka polityka władz rosyjskich zapobiega rozprzestrzenianiu się alternatywnych informacji, a tym samym ogranicza wolność słowa.

7

Działaniom władz publicznych w dziedzinie ochrony wolności słowa w Federacji Rosyjskiej poświęcony został rozdział trzeci pracy. Rosyjskie władze są podzielone na dwie grupy: pierwsza obejmuje Prezydenta Federacji Rosyjskiej, Zgromadzenie Federalne i organy ustawodawcze podmiotów Federacji Rosyjskiej, Rząd Federacji Rosyjskiej i władze wykonawcze podmiotów Federacji Rosyjskiej, samorządy lokalne; druga natomiast obejmuje sądy, prokuratury, instytucje Komisarza Praw Człowieka w Federacji Rosyjskiej i jego podmioty.

Rolę gwaranta praw i wolności obywateli Federacji Rosyjskiej, w tym także wolności słowa, pełni prezydent, dlatego też jego działaniom w dziedzinie ochrony praw człowieka i wolności poświęcono najwięcej miejsca. Posiada on nieograniczone prawa w zakresie inicjatywy ustawodawczej, może zgłaszać pytania dotyczące wdrażania przepisów konstytucyjnych odnośnie do praw i wolności, w tym wolności słowa.

Rozdział trzeci obejmuje ponadto analizę działań rosyjskiego systemu sądowego w dziedzinie praw człowieka i wolności, w szczególności wolności słowa. Zawiera przykłady praktyki sądowej pozwalające stwierdzić, że system sędziowski Rosji na wszystkich szczeblach zajmuje się znaczną liczbą spraw dotyczących naruszeń wolności słowa. Obywatele rosyjscy często nie są zadowoleni z decyzji sądów, dlatego część najpoważniejszych spraw trafia do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Pozwala to kwestionować skuteczność rosyjskich sądów w zakresie ochrony praw i wolności obywateli, w tym prawa do wolności wypowiedzi, gdyż system sędziowski staje niekiedy bezpośrednio po stronie władz – ze szkodą dla interesów obywateli.

Roskomnadzor oficjalnie odpowiada za ochronę praw i wolności obywateli Federacji Rosyjskiej, a przede wszystkim wolności słowa. Analiza działań tego organu, przedstawiona w trzecim rozdziale, pozwala zgodzić się z opinią wielu Rosjan, że Roskomnadzor narusza wolność słowa i swobodę działań medialnych.

Rozdział trzeci zawiera także analizę działalności Ministerstwa Kultury Federacji Rosyjskiej, instytucji, która kształtuje wiele kwestii odnośnie do wolności słowa i twórczości. Skandale z ostatnich lat, związane z ograniczeniem wolności twórczej, w tym bezpośrednimi zakazami premier filmów i przedstawień teatralnych, sprawiły, że Ministerstwo Kultury stało się niezwykle niepopularne wśród Rosjan. Przez wielu uznawane jest za „Ministerstwo Cenzury”, ograniczające wolność słowa, myśli i kreatywności, zakazujące działalności i promocji dzieł artystów poruszających niewygodne dla urzędników tematy.

8

Rozdział trzeci zajmuje się także działaniami organów ścigania (prokuratorów, policji, organów śledczych, służb bezpieczeństwa, zagranicznych służb wywiadowczych itp.) w kwestii ochrony praw i wolności obywateli. Uprawnienia tych organów nie tylko pozwalają im skutecznie chronić prawa i wolności obywateli w kontekście zagrożeń terrorystycznych i innych, ale także nadużywać swoją pozycję, czasami niepotrzebnie ograniczając wolność słowa (zwłaszcza w Internecie). Siły i środki organów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Rosgwardii i FSB są również wykorzystywane do ochrony porządku publicznego podczas imprez masowych (na przykład podczas wieców i demonstracji). Jeśli jednak wygłaszanie opinii i haseł opozycyjnych podczas takich wydarzeń wiąże się z konsekwencjami prawnymi dla osób uczestniczących, to nie można tu mówić o jakiegokolwiek ochronie i gwarancji konstytucyjnych praw i wolności (szczególnie wolności słowa). Niezadowolenie Rosjan z sytuacji wolności słowa w kraju wpłynęło na oceny premiera Dmitrija Miedwiediewa i prezydenta Władimira Putina, które gwałtownie spadły w 2018 roku.

Rozdział czwarty opisuje ograniczenia wolności słowa w Federacji Rosyjskiej. Najpierw poddaje się analizie ochronę honoru i godności obywateli oraz ewentualne związane z nią ograniczenia wolności słowa. Podstawą takich ograniczeń są niektóre przepisy kodeksu cywilnego Federacji Rosyjskiej i szereg innych aktów prawnych. Wskazują one na niedopuszczalność rozpowszechniania informacji, które naruszają reputację firmy, są fałszywe, niedokładne lub zniekształcone, dyskredytują dany podmiot gospodarczy bądź mogą spowodować jego straty materialne. Niedopuszczalne jest nagłaśnianie niewłaściwych działań obywatela, które wykraczają poza sferę osobistą i wpływają na interesy wszystkich jednostek lub społeczeństwa jako całości itp. Wszelka dyskryminacja narodowa lub pragnienie jednego kraju do podporządkowania sobie innego jest nielegalne i niedopuszczalne.

W części tej odniesiono się także do wszelkich możliwych uzasadnień ograniczenia praw i wolności obywateli w Federacji Rosyjskiej. Mają one jasno określoną podstawę prawną, która wciąż rozwija się, poprawia i zacieśnia, pomimo ostrego sprzeciwu i opozycji ze strony Zachodu. Skutkuje to w dużej mierze ograniczeniem Rosjanom swobody otwartego wyrażania własnych myśli, wolności zgromadzeń, wieców i demonstracji. Stanowisko to władze przypisują potrzebie ochrony suwerenności kraju, a także zapewnienia bezpieczeństwa obywateli w obliczu

9
A. Msej

zagrożeń ze strony Zachodu i pewnych organizacji, których działalność – jako terrorystyczna – jest w Federacji Rosyjskiej zakazana.

Ostatni rozdział poświęcono stosunkowi mieszkańców Obwodu Kaliningradzkiego do problematyki wolności słowa w Federacji Rosyjskiej i na terytorium Obwodu. Badanie opinii publicznej oparto na 200 kwestionariuszach, które rozdystrybuowano w całym regionie. Zawierały one 22 pytania, które pozwoliły spojrzeć na badany problem oczami samych Rosjan. Z racji tego, że respondenci reprezentowali różne grupy wiekowe, obszary wiejskie i miejskie oraz różne poziomy wykształcenia, można uznać ankietę za reprezentatywną i wartą przedstawienia w niniejszej pracy.

Główne wnioski płynące z analizy kwestionariuszy są następujące:

- większość mieszkańców regionu uważa, że wolność słowa istnieje w Rosji, ale jest ograniczona (jednocześnie większość respondentów zauważyła, że wolność słowa powinna przysługiwać każdemu człowiekowi);
- dla większości respondentów wolność słowa wiąże się z możliwością jawnego wyrażania opinii publicznie;
- większość respondentów ma swobodę wyrażania swoich opinii tylko wśród rodziny i przyjaciół;
- większość wyraziła potrzebę odpowiedzialności za wyrażoną opinię;
- większość uważa, że państwo ogranicza wolność słowa w mediach;
- respondenci wyżej ocenili wolność słowa w Internecie niż w środkach masowego przekazu, ale znaczna ich część twierdzi, że jest ona ograniczona nawet w sieci;
- głównym źródłem informacji dla większości mieszkańców Kaliningradu jest Internet;
- respondenci często kwestionują informacje otrzymywane z różnych źródeł, a największym zaufaniem darzą źródła internetowe;
- respondenci zauważyli również, że informacje z Internetu spełniają ich najwyższe oczekiwania;
- najbardziej interesujące dla respondentów są informacje dotyczące najświeższych faktów i zdarzeń;
- większość respondentów oceniła poziom profesjonalizmu nowoczesnych mediów jako wystarczający;
- jednocześnie większość stwierdziła, że media w niedostatecznym stopniu odzwierciedlają poglądy zwykłych ludzi;

- większość zauważyła, że istnieje potrzeba częstszego przedstawiania standardu życia ludności w środkach masowego przekazu;
- według respondentów główną wadą współczesnych mediów jest ich zależność od władzy i wielkiego biznesu;
- głównym życzeniem większości respondentów było uniezależnienie mediów od władz i środowisk biznesowych.

Tak więc na podstawie analizy licznych zagadnień związanych z wolnością słowa i myśli w Rosji można wyciągnąć następujące wnioski:

- wolność słowa w Rosji istnieje, ale jest w pewnym stopniu ograniczona przez państwo;
- podstawą prawną wolności słowa w Rosji są fundamentalne dokumenty międzynarodowe poświęcone temu zagadnieniu oraz – oparte na zawartych w nich normach – Konstytucja Federacji Rosyjskiej wraz z odpowiednim ustawodawstwem;
- zagwarantowanie praw i wolności obywateli Federacji Rosyjskiej, w tym wolności słowa, leży w gestii Prezydenta Federacji Rosyjskiej;
- działania wielu organów państwowych, w tym organów ścigania w Federacji Rosyjskiej, mające na celu ochronę wolności słowa, w rzeczywistości ją ograniczają.

Obecnie w Rosji istnieje wiele problemów związanych z niewystarczającym uregulowaniem prawa do wolności myśli i słowa oraz brakiem skutecznych mechanizmów jego wdrażania i realizacji. Towarzyszy temu potrzeba określenia jasnych granic swobody wypowiedzi tak, aby uniknąć jej nadużywania. W ciągu ostatnich dwudziestu lat rosyjskie społeczeństwo wielokrotnie zwracało uwagę na problem wolności myśli i słowa. W pierwszej kolejności jest to spowodowane brakiem od dawna wyczekiwanej reformy państwowości rosyjskiej, czego owocem jest ciągła kontrola państwa nad wszystkimi sferami życia społecznego. Z jednej strony bowiem dawne stanowiska i wyobrażenia dotyczące wolności myśli i słowa zdezaktualizowały się, a nowe standardy polityczno-prawne jeszcze się nie rozwinęły.

Wielu rosyjskich uczonych poświęciło dużo uwagi badaniu problemu wolności słowa. Mowa tu o takich badaczach jak M.A. Mokošiejewa, która analizowała prawną koncepcję, treści i zasady wdrażania wolności słowa w Rosji i innych krajach, W.N. Kudriawcew, który poświęcił swoje badania problemom praw i wolności obywateli, w tym wolności słowa, J.I. Ajchenwald, L.D. Teplickow, A.B. Ektumajew, M.J. Muratow, W.L. Polakow, A.A. Szczerbowicz, E.S. Palcewoj i N.A. Perowoj i inni.

Aktualność omawianego zagadnienia wynika stąd, że istota praw i swobód obywatelskich – a także ich znaczenie społeczne – stały się niejako tradycyjnym przedmiotem zainteresowania uczonych. Wzmocnienie na poziomie narodowym i międzynarodowym określonego konstytucyjnego prawa okazało się niewystarczające, by doszło do jego efektywnej realizacji. W dalszym ciągu istnieje więc konieczność zmiany świadomości społecznej dotyczącej codziennej działalności elit politycznych.

Warto podkreślić, że na polskim rynku wydawniczym brakuje opracowań prawniczych dotyczących gwarancji wolności słowa w rosyjskim systemie prawnym. Przedstawiciele polskiej doktryny prawniczej skłaniają się bardziej do analizy zagadnienia wolności słowa w innych państwach np. Europy Zachodniej czy Stanach Zjednoczonych Ameryki (USA). Tymczasem badania nad przemianami społeczno-politycznymi w Rosji, zarówno w sferze prawnoustrojowej, jak i w sferze świadomości społecznej, mogą okazać się bardzo przydatne w zrozumieniu realiów Federacji Rosyjskiej i kształtowaniu możliwie dobrych relacji z tym państwem.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych:

Inne publikacje z zakresu prawnej ochrony wolności słowa:

Publikacje książkowe:

- Jacek Janusz Mrozek, *Źródła prawa prasowego*, Prawnicze Wydawnictwo Naukowe SUPREMA LEX, Warszawa 2014, ss. 309.

Praca mieści się w głównym nurcie moich zainteresowań badawczych. Zawiera rozmaite akty prawne odnoszące się do rozpowszechniania informacji przez media i składa się z 2 części. W pierwszej części zamieszczone zostały dokumenty mające charakter prawa międzynarodowego, w drugiej – 23 dokumenty powstałe w naszym kraju, poczynając od Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, przez ustawę „Prawo prasowe” aż po rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. Opracowanie kierowane jest przede wszystkim do studentów dziennikarstwa czy medioznawstwa, ale mogą z niego skorzystać także nauczyciele, osoby pracujące w mediach, a także interesujące się funkcjonowaniem środków masowej komunikacji w Polsce.

- Jacek Janusz Mrozek, *Prawa i obowiązki dziennikarzy w wybranym orzecznictwie sądowym*, Prawnicze Wydawnictwo Naukowe SUPREMA LEX, Warszawa 2014, ss. 167.

Publikacja jest rezultatem badań nad statusem dziennikarza w Polsce. Nikogo nie trzeba przekonywać, że we współczesnych państwach demokratycznych media odgrywają bardzo ważną rolę, nie bez powodu dziennikarzy nazywa się przedstawicielami „czwartej władzy”. Jednocześnie zawód dziennikarza nie jest licencjonowany (jak np. nauczyciela, lekarza czy farmaceuty), nie ma określonych wymagań kwalifikacyjnych wobec osób podejmujących się tej profesji. Dziennikarzem staje się każdy, kto zajmuje się redagowaniem, tworzeniem lub przygotowywaniem materiałów prasowych na rzecz jakiejś redakcji. Bez wątplenia wykonywanie tego zawodu wymaga staranności, rzetelności i dokładności. Z powodu ich niedostatków niektóre materiały dziennikarskie trafiają do sądu, zdarza się także, iż dopiero sąd umożliwia dziennikarzowi dostęp do informacji. W polskich realiach status dziennikarza w znaczącym stopniu regulują zatem wyroki sądowe. Książka w uporządkowany sposób przedstawia dziesiątki takich wyroków (a także uchwały i postanowienia).

- Jacek Janusz Mrozek, *Polskie prawo prasowe okresu międzywojennego*, Wydawnictwo CIVITAS ET LEX, Ełk 2017, ss. 246.

Publikacja zawiera dokumenty powstałe pomiędzy 11 listopada 1918 r. a 1 września 1939 r.: 2 konstytucje, 7 ustaw, 16 rozporządzeń oraz 3 dekrety – łącznie 28 aktów prawnych. Połowa spośród nich powstała przed 1930 r. Zaledwie 3 odnoszą się ściśle do prawa prasowego, wśród nich nie ma żadnej ustawy. W jednej z przedwojennych encyklopedii hasło „Prasowe prawo” ograniczało się do jednego lakonicznego zdania. W tamtych czasach ideę prawa prasowego kojarzono przede wszystkim z zakresem i charakterem cenzury. W oparciu o dzisiejszą wiedzę i metodologię naukową z zakresu prasoznawstwa oraz historii i teorii prawa można by stworzyć obszerne opracowanie na temat międzywojennego prawa prasowego w Polsce.

- Jacek Janusz Mrozek, *Prawo prasowe w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, Wydawnictwo CIVITAS ET LEX, Ełk 2018, ss. 314.

Publikacja nosząca tytuł *Prawo prasowe w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, zawiera zbiór dokumentów powstałych pomiędzy rokiem 1944 a rokiem 1990: 1 konstytucję, 9 ustaw, 19 rozporządzeń oraz 10 dekretów, 14 uchwał, 13 zarządzeń oraz 1 instrukcję – łącznie 67 aktów prawnych. Ostatni akt prawny pochodzi z roku 1990 – jest to ustawa z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz zmianie ustawy – Prawo prasowe. Ten dokument to ostatni akord PRL w mediach. W tym kontekście znamion paradoksu nabiera fakt, że w wolnej i demokratycznej Polsce prawo prasowe opiera się na ustawie z 1984 r. Analiza aktów prawnych doby PRL, które choćby częściowo odnoszą się do funkcjonowania prasy w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, pozwala nie tylko na lepsze zrozumienie funkcjonowania państw totalitarnych, ale też na lepsze rozumienie uniwersalnego znaczenia mediów. Przedstawiony zbiór dokumentów, będący kontynuacją badań nad prawem prasowym II Rzeczypospolitej, stanowi zachętę i podstawę do podjęcia dalszych badań.

Rozdziały w monografiach zbiorowych:

- Jacek Janusz Mrozek, *Prawo do informacji a prawo do prywatności osób publicznych*, [w:] *Media a polityka*, red. A. M. Zarychta, Ł. Donaj, Wydawnictwo Wyższa Szkoła Stosunków Międzynarodowych w Łodzi, Łódź 2007, s. 315-323.

Czym jest działalność publiczna? W najbardziej lakonicznym ujęciu jest to taka działalność, w którą zaangażowany zostaje interes publiczny. Przy takim interpretowaniu działalności publicznej do kategorii osób publicznych należałoby zaliczyć szeroki krąg ludzi znanych ze względu na ich działalność na różnych szczeblach funkcji politycznych, społecznych, zawodowych, sportowych, artystycznych. Prawo do ochrony życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz decydowania o swoim życiu osobistym określone jest w art. 47 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Czym jest prywatność? Czy w opozycji do działalności publicznej można ją definiować poprzez brak

interesu publicznego? Jak wyznaczyć granicę między sferą publiczną i prywatną w życiu osoby publicznie znanej. Te kwestie oraz związane z nimi dylematy pracy dziennikarskiej podejmuje artykuł zamieszczony w monografii z 2007 roku.

- Jacek Janusz Mrozek, *Wolność komunikacji międzyludzkiej a zagrożenia w dobie globalizacji*, [w:] *Globalizacja a wolność w XX i XXI wieku*, red. J.J. Mrozek, Wydawnictwo Polskiego Towarzystwa Wschodoznawców, Warszawa 2018, s. 97 -111.

Zredagowana przez mnie monografia z 2018 r. stanowi próbę analizy oraz interpretacji różnych aspektów globalizacji jako kontekstu dla wolności zarówno w znaczeniu swobody wypowiedzi, ale także jako prawa do posiadania i głoszenia przekonań religijnych oraz politycznych. Zamieszczone w monografii opracowanie *Wolność komunikacji międzyludzkiej a zagrożenia w dobie globalizacji* składa się z 2 części. W pierwszej zawarta została szeroka, wieloaspektowa analiza i interpretacja pojęcia komunikacji (w odniesieniu do informacji, dyskursu, dialogu). W drugiej części, podejmującej problem zagrożeń doby globalizacji, w narastaniu których rolę odgrywa rozwój komunikacji społecznej, uwaga została skoncentrowana na zjawisku terroryzmu w kontekście komunikacji masowej (w tym Internetu).

Artykuły naukowe:

- Jacek Janusz Mrozek, *Obowiązek opublikowania sprostowania a wolność prasy*, „Studia Elckie” 2008 Nr 10, s. 255-273.

Artykuł dotyczy zagadnień związanych z nauzywaniem wolności prasy. Wolność prasy jest uprawnieniem dziennikarza do pełnej swobody wypowiedzi w granicach określonych przez prawo, zatem kończy się ona tam, gdzie zaczyna się bezprawie. Jednym z ograniczeń wolności prasy jest ochrona dóbr osobistych, a zdaniem wielu ekspertów jednym z najważniejszych dóbr chronionych prawem prasowym jest prawo człowieka do rzetelnej i prawdziwej informacji. Poważnym naruszeniem tego prawa jest publikowanie faktów nieprawdziwych lub nieścisłych. Temu groźnemu nadużyciu muszą towarzyszyć adekwatne środki prawne, w tym przede wszystkim prawo do sprostowania. Kwestia sprostowań

należy do najbardziej żywotnych problemów z dziedziny prawa prasowego, ponieważ dotyczy zarówno redakcji, jak i całego społeczeństwa oraz ma wpływ na układ ich wzajemnych stosunków. Prawo do sprostowania staje się nieodzownym warunkiem i równoważnikiem wolności prasy, niejako nieodzowną przeciwwagą dla jej siły. Artykuł podejmuje, operując licznymi przykładami, wiele zagadnień i problemów związanych z realizacją prawa do sprostowania.

- Jacek Janusz Mrozek, *Prawo do kultywowania pamięci osoby zmarłej a działalność prasy*, „Studia Łęckie” 2009 Nr 11, s. 165-178.

Zgodnie z tytułem artykuł podejmuje temat kultywowania pamięci osoby zmarłej, a zwłaszcza ochrony jej dobrego imienia i czci w sytuacji, gdy staje się ta osoba przedmiotem krytyki prasowej. Artykuł kończy się konkluzją: „W świetle powyższych rozważań przedstawiciele środków masowego komunikowania powinni zastanowić się nad zastosowaniem mądrej zasady *De mortuis aut bene aut nihil* – o zmarłych albo dobrze, albo wcale”. Z dzisiejszej perspektywy nie wydaje się to łatwe ani proste. Może najbardziej interesującą i kontrowersyjną sprawą jest przypadek ks. Jankowskiego. Rozpoczęła ją publikacja artykułu prasowego, w następnych etapach mieliśmy do czynienia z demonstracjami, obalaniem pomnika, uchwałami Rady Miasta etc. Artykuł sprzed dziesięciu lat pozwala spojrzeć na ten przypadek (także niemało innych) chłodnym okiem prawnika.

- Jacek Janusz Mrozek, *Tajemnica zawodowa dziennikarza i jej ochrona w polskim systemie prawnym*, „Studia Łęckie” 2009 Nr 11, s. 179-190.

W polskim prawie znajdujemy rozróżnienie tajemnicy państwowej, służbowej i zawodowej. Najwyższą rangę ma tajemnica państwowa, obejmująca informacje, których ujawnienie mogłoby narażać na szkodę obronność, bezpieczeństwo lub inny ważny interes państwa. W przypadku tajemnicy dziennikarskiej obejmuje ona tajemnicę służbową oraz tajemnicę zawodową. Tajemnica służbowa wiąże się ze stosunkiem pracy, a tajemnica zawodowa łączy się z wykonywaniem profesji dziennikarza. Instytucja tajemnicy dziennikarskiej

ma stare korzenie, na obszarze Polski sięga czasów zaborów, ale jej prawne regulowanie nastąpiło dopiero w obecnie obowiązującym prawie prasowym. Artykuł jest dogłębną analizą istoty, rozumienia i stosowania (sposobów wykorzystywania) tajemnicy dziennikarskiej.

- Jacek Janusz Mrozek, *Prawne i etyczne ograniczenia wolności słowa*, „Studia Łódzkie” 2012 Nr 14, s. 361-372.

Artykuł zawiera szczegółową analizę okoliczności i uwarunkowań ograniczania wolności słowa. Kluczowym pojęciem oraz instytucją związaną z prawnym ograniczeniem wolności wypowiedzi jest cenzura. Jej historia sięga starożytności, w Polsce powstała w XVI wieku. Prawne ograniczenia wolności wypowiedzi powinny spełniać łącznie trzy kryteria: celowości, legalności i konieczności. Pierwsze z nich stanowi, iż ograniczenia wolności wypowiedzi są usprawiedliwione jedynie w sytuacji, gdy służą zapewnieniu ochrony wartości określonych w przepisach prawa. Wymóg legalności należy rozumieć jako zgodność ograniczeń z prawem. Z kolei kryterium konieczności zakłada istnienie ważnej potrzeby społecznej wymagającej ograniczenia wypowiedzi.

Cenzura w Polsce została zniesiona ustawą z 11 kwietnia 1990 roku o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz.U. Nr 29, poz. 173). Zakaz cenzury wprowadził art. 54 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku.

Obecnie o ograniczeniach w zakresie wolności słowa decydują względy etyczne. Stowarzyszenia dziennikarskie ustanowiły bowiem własne unormowania deontologiczne, swoistą etykę zawodu dziennikarza. Jednak ich naruszenie nie ma sankcji prawnych.

- Jacek Janusz Mrozek, *Przestępstwo pomówienia (zniestawienia) w teorii prawa karnego materialnego*, „Studia Łódzkie” 2012 Nr 14, s. 525-539.

W artykule podjąłem próbę analizy przestępstwa pomówienia (zniestawienia), o którym mówi art. 212 kodeksu karnego. Na początku omówiony został przedmiot ochrony przed pomówieniem, który obejmuje dobre

imię człowieka, grupy osób, instytucji, osoby prawnej lub osoby fizycznej nie posiadającej podmiotowości prawnej. Potocznie pomówienie jest rozumiane jako synonim fałszywego oskarżenia, oszczerstwa, czyli umyślnego, nieuzasadnionego przypisania komuś złego, potępianego społecznie, kompromitującego zachowania, które w istocie nie miało miejsca. Artykuł zawiera także analizy koncepcji odnoszących się do tego przestępstwa oraz refleksje nad różnymi jego okolicznościami, nad procedurami egzekwowania prawa oraz okolicznościami wykluczającymi odpowiedzialność karną sprawcy.

- Jacek Janusz Mrozek, *Rozważania prawne wokół pojęcia „wolność słowa”*, „Media. Kultura. Komunikacja Społeczna” Nr 2012 Nr 8, s. 157-163.

Tematem artykułu są prawne aspekty pojęcia „wolności słowa”. Na wstępie omówione zostało samo pojęcie „wolności słowa”. Przeanalizowane zostały różne aspekty tego pojęcia, a następnie w takim kontekście podjęty został temat wolności wypowiedzi, która wyraża się w możliwości swobodnego poszukiwania, otrzymywania, wyrażania i rozpowszechniania idei oraz informacji poprzez gesty, słowo mówione, pisane, drukowane, media elektroniczne oraz dzieła sztuki. W następnej części artykułu podjęty został temat wolności prasy, definiowanej jako wszelkie możliwe sposoby komunikacji powstałe wraz z rozwojem techniki. Wolność tak rozumianej prasy wiąże się z prawem obywatela do rzetelnej informacji, czyli powinna odpowiadać standardom prawdziwości, jasności, sprawiedliwości, uczciwości i odpowiedzialności. Artykuł umożliwia osobom zainteresowanym wolnością słowa zapoznanie się z terminologią oraz różnymi koncepcjami odnośnie do tego pojęcia.

- Jacek Janusz Mrozek, *Prawne źródła wolności słowa w Polsce*, „Studia Prawnoustrojowe” 2013 Nr 22, s. 281-287.

Artykuł stanowi moje kolejne podejście do obszernej i skomplikowanej materii wolności słowa. W tym opracowaniu podjęta została tematyka rozwoju koncepcji wolności słowa. Klasyczną obronę tej wolności zawierają pisma J. Locke’a, A. de Tocqueville’a i J. S. Milla. Po przybliżeniu poglądów tych myślicieli

przechodzę do aktów prawnych odnoszących się do wolności słowa, obowiązujących w I oraz II Rzeczypospolitej, Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz współcześnie (tzw. III Rzeczypospolita). Artykuł daje wgląd w filozoficzne podstawy oraz prawne narzędzia ochrony wolności słowa w Polsce (i w pewnym stopniu na świecie) oraz pozwala lepiej zrozumieć istotę i znaczenie ochrony wolności słowa.

- Jacek Janusz Mrozek, *Podstawowe zadania rzecznika prasowego jednostki administracji rządowej*, „Civitas et Lex” 2015 Nr 1, s. 31-39.

Artykuł jest próbą przybliżenia czytelnikowi podstawowych zadań rzeczników prasowych jednostek administracji rządowej realizujących i w różnym stopniu kreujących politykę informacyjną Prezesa Rady Ministrów, Rządu, poszczególnych ministrów i wojewodów. W artykule zawarta została analiza norm prawnych i etycznych określających obowiązki rzecznika prasowego, a także wskazano zagrożenia związane z wykonywaniem tych obowiązków. W obecnych warunkach wzrastającej roli mediów, szybkiego przepływu informacji, rozwoju marketingu politycznego oraz różnych zabiegów odnośnie do tzw. wizerunku osób i instytucji, rola rzecznika staje się i ważniejsza, i bardziej skomplikowana. Artykuł przypomina także rzeczników prasowych rządu PRL oraz III RP (a także Prezydenta RP).

- Jacek Janusz Mrozek, Magdalena Golińska-Konecko, *Przestępstwo stalkingu wobec osób powszechnie znanych*, „Media. Kultura. Komunikacja Społeczna” 2015 Nr 2, s. 73-83.

Artykuł zawiera próbę przeprowadzenia analizy przestępstwa uporczywego nękania na gruncie prawa karnego, a także ukazania jego przyczyn. Rozpowszechnieniu tego zjawiska sprzyjają dynamicznie rozwijające się technologie społecznego komunikowania, w tym Internet i wszelkiego rodzaju telefonie mobilne. Autorzy przywołują przykłady nękania osób powszechnie znanych (medialnych), w tym przez wiele lat „stalkowanej” dziennikarki z Olsztyna, zwracając uwagę na bezskuteczność organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Bez względu na przyczyny takiego stanu rzeczy

(np. nieprecyzyjność przepisów prawa, nadmierną liczbę spraw oraz niewystarczającą obsadę kadrową prokuratur i sądów, a także niespójność opinii biegłych sądowych) stalking staje się coraz poważniejszym problemem społecznym. Ograniczanie się państwa jedynie do penalizacji tego zjawiska wydaje się błędem, aby skutecznie przeciwdziałać temu złu, konieczna jest współpraca wielu specjalistów, konieczne są działania interdyscyplinarne.

- Jacek Janusz Mrozek, *Wolność słowa w amerykańskim systemie prawnym*, „Przegląd Geopolityczny” 2015 t. 14, s. 159-168.

Stany Zjednoczone Ameryki uchodzą za państwo o nadzwyczajnej, najlepiej rozwiniętej i chronionej wolności słowa i przekonań religijnych. Dlatego warto przyglądać się amerykańskim rozwiązaniom prawnoustrojowym, ale też codziennej praktyce w tym zakresie. Artykuł stanowi próbę analizy zarówno zapisów konstytucyjnych, jak i rozstrzygnięć sądowych. Wolność słowa i przekonań religijnych w Stanach Zjednoczonych jest gwarantowana przez pierwszą poprawkę do konstytucji federalnej. Pierwsza poprawka nie chroni wszystkich rodzajów wypowiedzi. Poza jej zakresem pozostają: podżeganie do przestępstwa, słowa agresywne (fighting words), zniesławienie, wypowiedzi obsceniczne i pornografia dziecięca. Istnieje również kategoria wypowiedzi chronionych w mniejszym stopniu, np. reklama. Najsilniejszej ochronie podlegają wypowiedzi polityczne oraz krytyka władz i funkcjonariuszy publicznych.

- Jacek Janusz Mrozek, *Odpowiedzialność karna za przekroczenie granic wolności wypowiedzi*, „Civitas et Lex” 2017 Nr 1, s. 7-20.

Artykuł zawiera analizę problemu odpowiedzialności karnej za przekroczenie granic wolności wypowiedzi, na przykład przestępstw zniesławienia (pomówienia), znieważenia i obrazy uczuć religijnych. Analiza poszczególnych przestępstw obejmuje znamiona wskazujące na rodzaj czynu zabronionego, zagrożenie karą oraz sposób ścigania. Wolność słowa została zabezpieczona przepisami karnymi określającymi przestępstwa prasowe, których dokonuje się za pomocą prasy (radia, telewizji, Internetu itp.) poprzez opublikowanie materiału prasowego naruszającego jej granice. Szczególną rolę

w zachowaniu odpowiednich standardów pełnią dziennikarze. Ich obowiązkiem etycznym jest poszukiwanie i przedstawianie prawdy w sposób ściśle związany z wymogami prawnymi przewidującymi odpowiedzialność prawną za opublikowanie nieprawdziwych wiadomości. Dziennikarze powinni działać starannie (dokładnie, pilnie, sumiennie, troskliwie, gorliwie, z dbałością o szczegóły) oraz rzetelnie (uczciwie, solidnie, obowiązkowo, konkretnie, z odpowiedzialnością za słowo), aby nikogo nie zniesławić, znieważać lub naruszyć uczucia religijnych. Warto też podkreślić, że państwo zapewnia obywatelom szeroki zakres praw w sferze wolności słowa. Prawo karne stoi na straży tak wolności słowa, jak wolności religijnych. Jednak ani tolerancja państwa nie jest bezgraniczna, ani też nie pozostają nieograniczone prawa człowieka i obywatela w dziedzinie wolności słowa.

- Jacek Janusz Mrozek, *Prawno-administracyjne determinanty funkcjonowania radiofonii i telewizji w Polsce*, „Civitas et Lex” 2018 Nr 4, s. 29-42.

Artykuł stanowi próbę zdefiniowania prawnych i administracyjnych uwarunkowań nadawania w Polsce programów radiowych i telewizyjnych przez publiczną radiofonię i telewizję. Analiza zagadnienia objęła szeroki zakres: zadania statutowe publicznego radia i publicznej telewizji, system nadawania programów radiowych i telewizyjnych, organizację spółek z zakresu radiofonii i telewizji, w tym ich zarządy, rady nadzorcze, organy doradcze i konsultacyjne (rady programowe). Artykuł przedstawia także szczegółowo kwestie związane z Krajową Radą Radiofonii i Telewizji (powoływanie i odwoływanie członków, zasady działania i stanowienia prawa). W artykule uwzględniono kilkadziesiąt rozporządzeń regulujących funkcjonowanie rynku mediów w Polsce – według stanu na rok powstania artykułu (2018).

Redakcja monografii zbiorowych:

- Jacek Janusz Mrozek (red.), *Aktualne problemy społeczne a prasa*, Prawnicze Wydawnictwo Naukowe SUPREMA LEX, wyd. I, Warszawa 2014, ss. 146.

Z jakimi zagadnieniami wiążą się zamieszczone w tytule monografii „aktualne problemy społeczne”, co można do nich zaliczyć? To, co najbardziej

porusza współczesne społeczeństwo polskie i tworzy w nim linie podziałów. To m.in. eutanazja, metoda prokreacji *in vitro*, homoseksualizm, zdrada małżeńska, antykoncepcja, legalizacja marihuany oraz masoneria. Te kontrowersyjne tematy mają swoje odzwierciedlenie w publikacjach prasowych. Według dość powszechnych opinii tzw. prasa mainstreamowa ma do powyższych spornych kwestii stosunek lewicowy, postępowy, nowoczesny, liberalny i angażuje się po jednej stronie sporu. Czy tak jest w rzeczywistości? Zweryfikowały to badania przeprowadzone przez młodych adeptów dziennikarstwa, studiujących tę dyscyplinę na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie. Wyniki tych badań zawarte zostały w monografii.

- Jacek Janusz Mrozek (red.), *Prawne i etyczne problemy zawodu dziennikarskiego*, Prawnicze Wydawnictwo Naukowe SUPREMA LEX, wyd. I, Warszawa 2014, ss. 134.

Autorami zamieszczonych w tym zbiorze artykułów są studenci dziennikarstwa Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Czytelnik monografii ma okazję poznać efekty ich uniwersyteckiej edukacji w kilku wymiarach: w wymiarze intelektualnym, warsztatowym i etycznym. Adeptci dziennikarstwa podejmują niebłahe problemy związane z ich przyszłym zawodem. Stawiają pytania, czy dziennikarz podlega regułom rynkowym jako swoisty uczestnik „handlu informacjami”, na czym polega i jakie ma ograniczenia niezależność dziennikarska, niezależność wydawców prasy oraz audycji radiowych i telewizyjnych, jak rozumieć wolność słowa i czy można ją limitować. Artykuły studentów mówią m.in. o takich sprawach, jak podstawy prawne fotografii dziennikarskiej, fotoreportaż wojenny, dziennikarstwo śledcze, ochrona dóbr osobistych w orzecznictwie sądowym, nagradzanie dziennikarzy. We wszystkich omawianych obszarach występują specyficzne zagrożenia, przed którymi dziennikarza mogą uchronić wiedza, umiejętności, a zwłaszcza właściwie ukształtowana postawa zawodowa. Muszę przyznać, że praca z takimi studentami, jak autorzy artykułów zamieszczonych w monografii, niesie ze sobą satysfakcję i nadzieję.

Jacek Janusz Mrozek